

AHLAK FELSEFESİ

ANAHTAR KAVRAMLAR

AHLAK

Belli bir toplumda, belli bir dönemde kabul görmüş davranış kuralları, değer yargıları ve alışkanlıklar bütünüdür.

ETİK

Ahlaki eylemlerin temelini, değerleri ve kuralları felsefi bir yaklaşımla ele alan; neyin "iyi" veya "doğru" olduğunu evrensel bir düzlemde sorgulayan ahlak felsefesidir.

İYİ:

Ahlaki değer taşıyan ve vicdanen onaylanan değerli eylemlerin bütünüdür.

KÖTÜ:

Ahlaki değerlere aykırı olan, vicdanen onaylanmayan ve yapılması yasaklanan (istenmeyen) eylemlerdir.

SORUMLULUK:

Kişinin kendi özgür iradesiyle seçtiği eylemlerin sonuçlarını üstlenmesi ve bu sonuçların hesabını verebilmesidir.

ERDEM:

İradenin bilinçli bir şekilde iyiye yönelerek doğruluğu, dürüstlüğü ve ölçülülüğü bir yaşam biçimi (alışkanlık) haline getirmesidir.

VİCDAN:

Bireyin kendi tutum ve eylemlerini ahlakın "iyi" ve "kötü" ölçütlerine göre yargıladığı, kişiye doğruyu gösteren içsel mahkeme veya sezgisel güçtür.

AHLAK FELSEFESİ

ÖZGÜRLÜK:

Kişinin herhangi bir dış zorlama, baskı veya engel olmaksızın, kendi iradesiyle karar verebilmesi ve bu karara uygun eylemde bulunabilme gücüdür.

AHLAK FELSEFESİ

AHLAK FELSEFESİNİN TEMEL PROBLEMLERİ

1-Evrensel Ahlak Yasasının İmkânı Problemi

2-Özgürlük-Sorumluluk İlişkisi Problemi

AHLAK FELSEFESİ

1-Evrensel Ahlak Yasasının İmkânı Problemi

Bazı filozoflara göre ahlak yasaları kişiden kişiye değişir(görelî).

Bazı filozoflara göre ahlak yasaları evrenseldir. Kişiden kişiye değişmez

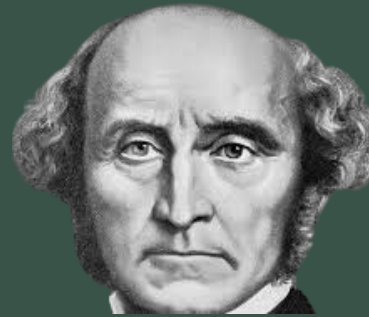
AHLAK FELSEFESİ

EVRENSEL AHLAK YASASININ VARLIĞINI KABUL EDEN FİLOZOFLAR

Sokrates

Mutluluk, insan yaşamının temel amacıdır. Erdem bilgidir; kötülük ise yalnızca bir bilgisizlik sorunudur.

John Stuart Mill

En yüksek iyi ve mutluluk, "en fazla sayıda insan için en büyük faydayı" sağlayan ortak toplumsal yarara dayalı eylemlerdir.

Farabi

Gerçek mutluluk, peygamberlerin faal akıl aracılığıyla sunduğu hakikat bilgilerini öğrenip bu doğrultuda erdemli yaşamakla mümkündür.

Immanuel Kant

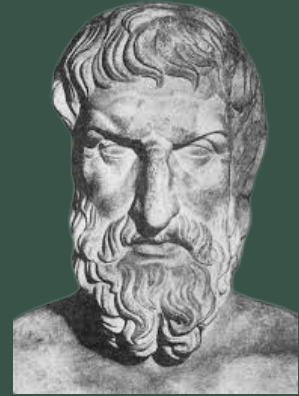
Ahlaki değer, eylemin sonucunda değil; kişisel çıkar gözetmeksizin, sadece vicdani bir "ödev duygusu" ve "iyi niyetle" hareket edilmesinde yatar.

AHLAK FELSEFESİ

EVRENSEL AHLAK YASASININ VARLIĞINI KABUL ETMEYEN FİLOZOFLAR

Epiküros

Ahlakın amacı acıdan kaçıp haza ulaşmaktır; ancak hazlar kişiden kişiye ve durumdan duruma değiştiği için evrensel bir ahlak yasası mümkün değildir.

Jeremy Bentham

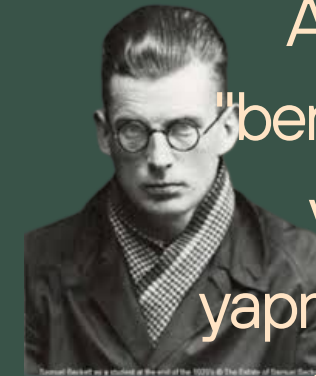
Ahlakın temeli kişisel haz ve buna bağlı olarak gelişen "bireysel fayda"dır; fayda kişiden kişiye değiştiği için evrensel bir ahlak yasası yoktur.

Thomas Hobbes

Ahlaki değerler nesnel gerçekler değil; bireyin psikolojik yapısına, arzularına ve hissettiği haza dayalı kişisel tercihlerdir.

Max Stirner

Ahlak, bireyin kendi "ben"ini gerçekleştirme ve özgür seçimler yapmasıyla sınırlı kişisel bir süreçtir; bu nedenle evrensel yasalar yerine bireysel egonun tatmini esastır.

AHLAK FELSEFESİ

2-Özgürlük-Sorumluluk İlişkisi Problemi

Determinizm (Belirlenimcilik):

İnsan özgür değildir; eylemleri doğa, toplum veya psikolojik nedenlerle önceden belirlenmiştir. Bu durumda sorumluluk tartışmalı hale gelir.

İndeterminizm (Belirlenmezlik):

İnsan kararlarında tamamen özgürdür. Dolayısıyla eylemlerinden tamamen sorumludur.

AHLAK FELSEFESİ

2-Özgürlük-Sorumluluk İlişkisi Problemi

Otodeterminizm (Ahlaki Özerklik):

İnsan, aklını ve bilgisini kullanarak kendi kararlarını verme gücüne sahiptir. Kişi kendini ne kadar eğitirse o kadar özgürleşir ve sorumluluk bilinci artar. (Kant bu görüşün en önemli temsilcisidir).

Fatalizm (Kadercilik):

Her şey doğaüstü bir güç tarafından belirlenmiştir. İnsan eylemlerinde özgür olmadığı için felsefi anlamda sorumluluk taşımaz.

Temel Kavramlar Üzerine Sorgulamalar

- Bir davranışın "ahlak" kurallarına uygun olması, o davranışın mutlaka "etik" olduğu anlamına gelir mi? Tartışınız.
- "Vicdan içsel bir mahkemedir" ifadesinden yola çıkarak, toplumsal baskının olmadığı bir yerde vicdanın rolü ne olur?
- Sorumluluk sahibi olmak için mutlaka özgür olmak gerekir mi? Özgür olmayan birine hesap sorulabilir mi?
- Erdemin bir "alışkanlık" haline gelmesi, o davranışın bilinçsizce yapılması riskini doğurur mu?
- "İyi" ve "Kötü" kavramları zamana ve mekana göre değişiyorsa, insanlık için ortak bir doğrudan söz edilebilir mi?
- Bir eylemin sonucu çok iyiye ama niyet kötüyse, o eylem ahlaki olarak "iyi" sayılmalı mıdır?
- Özgürlük, "canının istediğini yapmak" mıdır yoksa "kendi koyduğun yasaya uymak" mıdır?
- Sorumluluk bilinci gelişmemiş bir bireyin "erdemli" olduğunu söylemek mümkün müdür?
- Toplumsal alışkanlıklar (ahlak) ile felsefi sorgulama (etik) arasındaki temel farkı bir örnekle açıklayınız.
- "Vicdanen onaylanmayan her eylem kötüdür" yargısı, her insanın vicdanı aynı çalışmadığı için sorun yaratır mı?

Evrensel Ahlak Yasası ve Filozoflar

- Sokrates'e göre "kötülük bilgisizlikten doğar." Günümüzde her şeyi bilen ama yine de kötülük yapan birini bu kuramla nasıl açıklarsınız?
- J.S. Mill'in "en fazla sayıda insan için en büyük fayda" ilkesi, azınlıkta kalanların haklarını tehlikeye atar mı?
- Kant'ın "ödev ahlakı"na göre, birine yardım ederken mutlu olduğumuz için yardım ediyorsak bu eylem ahlaki değerini kaybeder mi?
- Farabi'ye göre mutluluğun anahtarı "hakikat bilgisi"dir. Bu bilginin kaynağı sadece akıl mıdır yoksa sezgi de gerekli midir?
- Epiküros hazcı bir ahlakı savunur. Ancak bu hazlar bedensel değil ruhsal dinginliktir. Sizce kalıcı mutluluk bedensel hazlarda mı yoksa ruhsal huzurda mıdır?
- Hobbes "ahlaki değerler kişisel tercihlerdir" der. Bu durumda ortak bir hukuk sistemi kurmak nasıl mümkün olur?
- Max Stirner'in bireysel egoyu temel alan görüşü, toplumun bir arada yaşamasını imkansız kılar mı?
- Jeremy Bentham'a göre bireysel fayda ahlakın temelidir. Bireysel çıkarlar çatıştığında ahlaki hakem kim olacaktır?
- Sokrates'in "Erdem bilgidir" sözü, her eğitilmiş insanın ahlaklı olacağı garantisini verir mi?
- Kant'a göre "iyi niyet" her şeyin üzerindedir. Niyeti çok iyi olan ama büyük zarara yol açan bir eylemi nasıl değerlendirirsiniz?

Özgürlük-Sorumluluk ve İrade Problemleri

- Determinist bir bakış açısıyla; bir suçlu suçunu "çocukluk travmaları ve genetiği"ne bağlarsa, onu cezalandırmak adil olur mu?
- İndeterminizm insanın tamamen özgür olduğunu savunur. İnsanın kararlarında dış dünyanın hiç mi etkisi yoktur?
- Kant'ın otodeterminizm (ahlaki özerklik) anlayışına göre; eğitilmiş birinin özgürlüğü ile eğitimsiz birinin özgürlüğü neden farklıdır?
- Fatalizm (kadercilik) görüşünü benimseyen birinin "çalışıp başarılı olma" çabası felsefi olarak bir çelişki midir?
- "İnsan kendini ne kadar eğitirse o kadar özgürleşir" (Kant). Eğitim bizi kalıplara mı sokar yoksa kalıplardan mı kurtarır?
- Eğer eylemlerimiz önceden belirlenmişse (Determinizm), ahlak felsefesine gerek kalır mı?
- Özgürlüğün olmadığı bir ortamda ahlaki bir "kahramanlık"tan söz edilebilir mi?
- Bir yapay zeka ahlaki bir seçim yapsa, bunun sorumlusu yapay zeka mı yoksa yazılımcısı mıdır?
- Fatalizm, insanın sorumluluktan kaçmak için kullandığı bir sığınak olabilir mi?
- Kendi kararlarını verebilme gücü (Otodeterminizm), bireye toplumun dışında yaşama hakkı verir mi?

Eleştirel ve Günlük Hayat Senaryoları

- Bir yalan söylemek bir hayat kurtaracaksa, Kant'ın "asla yalan söyleme" ilkesini çiğnemeli miyiz?
- Teknolojik gelişmeler (yapay zeka, genetik mühendisliği) yeni bir "etik" anlayışı gerektirir mi?
- Epiküros'un "acı yokluğu" ilkesine göre, risk almaktan kaçınan bir hayat gerçekten mutlu bir hayat mıdır?
- Mill'in toplumsal fayda ilkesi uyarınca; bir tıp deneyinde 1 kişinin hayatını feda ederek 1 milyon kişiyi kurtarmak ahlaki midir?
- Max Stirner'in egoizmi ile bencillik arasındaki fark nedir? Yoksa ikisi aynı şey midir?
- Farabi'nin "erdemli şehir" hayali, günümüzün küresel dünyasında uygulanabilir mi?
- Hobbes'un "herkes için gerçeklik farklıdır" görüşü, bilimin evrenselliği ile çelişir mi?
- Bir robotun sorumluluk alması mümkün müdür, yoksa sorumluluk sadece insana mı özgüdür?
- Ahlak yasalarının evrensel olmadığını (Görelî olduğunu) savunursak, insan hakları ihlallerine nasıl karşı çıkabiliriz?
- "Bilmek" eylemi (Sokrates), sadece kitabi bilgi midir yoksa bir yaşam deneyimi midir?

Derin Sorgulama ve Sentez

- Doğa yasaları (yerçekimi gibi) ile ahlak yasaları arasındaki en temel fark nedir?
- Bir toplumda herkes Epikürosçu olsa, o toplumda teknolojik veya sanatsal bir ilerleme bekler miydiniz?
- Kant'ın "Ödev Duygusu" insanı duygusuz bir robot haline getirir mi?
- Özgürlük ve sorumluluk bir paranın iki yüzü gibidir. Birini artırıp diğerini sabit tutmak mümkün müdür?
- Ahlak felsefesinin temel amacı "mutlu olmak" mıdır yoksa "doğru olanı yapmak" mıdır?
- Bentham'ın bireysel fayda anlayışı, doğayı korumak (çevrecilik) konusunda bize nasıl bir yol gösterir?
- "Kader" (Fatalizm) inancı, adalete olan güveni nasıl etkiler?
- Farabi'ye göre "Faal Akıl" ile temas kurmak, her insanın başarabileceği bir şey midir?
- Günlük hayatta yaptığınız bir eylemi "Ödev Ahlakı" (Kant) çerçevesinde analiz ediniz.